

AZ IPARTÓL A MŰVÉSZETIG

Németh Ferenc: *A torontáli szőnyeg*. Forum Könyvkiadó. Újvidék, 1993

Nehéz elég szakszerű és elég lelkes szavakat találni ahhoz, hogy elmondjam, miért jó Németh Ferencnek a torontáli szőnyegekről frott könyve. A szerző – bánati lévén, elsősorban ottani vonatkozású – művelődéstörténeti kutatásait évek óta figyelemmel kísérhetjük a vajdasági lapokban és folyóiratokban. A torontáli szőnyeggyártás történetét feldolgozó munkája mégis más, minden eddiginél nagyobb, s némi, a szakterületre vonatkozó elfoglaltsággal megkockáztatnám, fontosabb vállalkozása, hiszen a századforduló művészettörténetének egy olyan fejezetét tárta fel irigylésre méltó alapossággal, amelyet eddig kellő információk hiányában művészettörténészeink is jószerével mellőztek. Németh Ferenc könyvének titka azonban nem csupán az eddig kevésbé ismert téma vonzerejében rejlik, hanem abban a látszólag könnyed hangvételben is, amellyel a legszárazabb levéltári közléseket is képes közérthetővé, emberközelivé tenni.

Mint minden ilyen jellegű munka megírásakor, ezúttal Némethnek is szembe kellett néznie egy örökzöld problémával, nevezetesen, hogy hol húzza meg vizsgálódásai határát, mely jelenségeket tekintse témájához tartozóknak, s melyeket utaljon „vesztéségek nélkül” más kategóriák érvényességi körébe. Neki sem volt könnyű dolga e tekintetben. Két okból sem. Egyrészt, mert munkája kétségkívül úttörő jellegűnek tekinthető. Másrészt mert a szerzőt mindeddig elsősorban a levéltári és sajtótörténeti kutatások foglalkoztatták, nem igazán „szakmabeli” az iparművészet ezen ágában, s ebből adódóan igen óvatosan kellett bánnia bizonyos esztétikai értéktételek megfogalmazásával. Németh Ferenc mindkét akadályt sikerrel vette. Gondosan összegyűjtötte, feltérképezte a torontáli szőnyeg felfutásának körülményeit, gazdasági és művészeti indíttatásait egyaránt. A könyv gerincét a levéltári bűvarkodás eredményei adják. Szakember nem lévén, a torontáli szőnyegek művészi elemzésébe nem bocsátkozik, s ez teszi könyvét vonzóvá, vállalkozását tisztességessé és becsületessé, ugyanakkor későbbi művészettörténeti kutatások fontos és megbízható kiindulópontjává. Úgy is fogalmazhatnánk, könyve részint tanúbizonyosság szakmai felkészültségéről, részint pedig vallomás arról, aminek energiái jelentős hányadát áldozta.

Aligha túlozunk, amikor azt állítjuk: nincs ma itt senki, aki ezt a könyvet jobban, hitelesebben megírhatta volna, mint ahogy az is kétségtelen, hogy kevesen akadnak, akiknek tolla ennyi rokonszenvet, elkötelezettséget fejezhetett volna ki a torontáli szőnyegszóvók oldalán.

Németh Ferenc kötete bizonyítja, hogy igenis létezett ezen a vidéken olyan művészet, amely eljutott a világba, elismeréseket gyűjtött ott, van olyan jelentős termék, alkottak itt olyan jelentős alkotók, hogy indokolt legyen egy ilyen komolyabb összefoglaló kiadása. E könyvnek ezért remélhetőleg része lesz abban, hogy a torontáli szőnyegek, a szövőműhelyek termékei gyűjtésre kerüljenek (ha még nem késő), illetve hogy a meglévőket rendszerezék, védetté tegyék.

NÁRAY Éva